

Τα έσχατα όρια

ΔΥΣΚΟΛΟ, στις μέρες μας, να προσεγγίσει κανείς την τέχνη με συμβατικές ευαισθησίες. Οι ζωγράφοι μάς μιλούν πλέον για τα έσχατα όρια του ανθρώπου και των πολιτισμών. Μαγικά ή θρησκευτικά ή άλλα αρχέγονα στοιχεία, συνδυάζονται με έρευνες για τη φύση του εργαλείου ή για το μεταίχιμο μεταξύ επεξεργασμένης και άδολης φύσης.

Όσο οι ανθρωπολόγοι αναζητούσαν τις ρίζες μας στους εξευρωπαϊκούς πολιτισμούς εδώ και εκατό χρόνια, τόσο τώρα τις

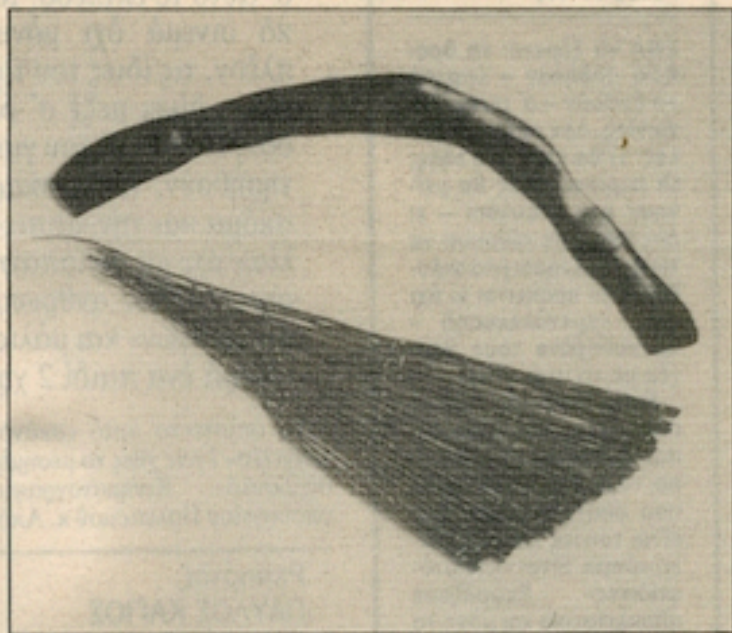
Του ΧΑΡΗ
ΚΑΜΠΟΥΡΙΔΗ

ψάχνουν στις εισδοχές του πρωτογονισμού εντός των καλλιτεχνικών μητροπόλεων. Η κατανόηση μεγάλης μερίδας της σύγχρονης τέχνης προϋποθέτει τον Κλ. Λεβύ - Στρώς και τους στρουκτουραλιστές επιγόνους του.

Πριν λίγες εβδομάδες, είδαμε και στην Αθήνα τα ιγκλού του Μ. Μερτς. Και οι εικόνες του Μπόις, καθώς επιχειρεί να συζητήσει μ' ένα τσακάλι ή έναν λαγό, διδάσκονται πια και στις σχολές. Πόσο συμμετέχει η ελληνική τέχνη σε τέτοιους διαχρονικούς και διαπολιτισμικούς προβληματισμούς; Πολύ. Ένα μέρος της τουλάχιστον, προανήγγειλε εδώ και χρόνια τη διεθνιστική στροφή της ελλαδικής κοινωνίας. Φαίνεται, ακόμη, ότι οι ξένοι εικαστικοί καλλιτέχνες με τέτοιους προσανατολισμούς συναντούν και το συλλεκτικό ενδιαφέρον των εδώ φιλότερων. Δεν τους βλέπουμε πια μόνο στα ξένα ινστιτούτα ή σε αίθουσες δήμων, αλλά και σε κεντρικές γκαλερί. Ο λόγος σήμερα για την έκθεση πέντε γνωστών Πολωνών καλλιτεχνών στο «Άρτιο» και για την ατομική της Λήδας Παπακωνσταντίνου στο «Κέντρο Τέχνης Π. Τούντα».

Η ΛΗΔΑ Παπακωνσταντίνου έχει υπολογίσιμη συμμετοχή στους σύγχρονους προβληματισμούς εδώ και είκοσι χρόνια. Περιφόρμανς, περιβάλλοντα, με ερωτήματα για την ίδια την τέχνη και τα όριά της. Πρόσφατα, είχαμε δει στην ίδια αίθουσα τοτεμικές κατασκευές, που διερευνούσαν τη θηλυκότητα και γονιμότητα. Το 1986 είχε συμμετάσχει στο κλίμα του δεισιδαιμονικού νεοεξπρεσιονισμού. Τώρα, στο δλέμμα μας εκτίθενται είκοσι περίπου έργα, φτιαγμένα από λακαρισμένο ξύλο, εύπλαστο μέταλλο και πίσσα. Οι μορφές θυμίζουν τόξο ή άρπα και η αίσθηση αφής του υλικού παρα-

Λήδα
Παπακωνστα-
ντίνου:
«Σπόρος»
(πέτκο και βένιο)

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ
ΚΡΙΤΙΚΗ

πέμπει σε κόκαλο ή σε προηγμένης τεχνολογίας πλαστικό. Ο επισκέπτης αισθάνεται πως εισχωρεί στο χώρο ενός πρωτόγονου, που φτιάχνει τα εργαλεία του από τα κόκαλα παράδοξων ζώων. Θα μπορούσε να ενθουσιαστεί κανείς από τα νοητικά ταξίδια που προσφέρει το ερμηνευτικό πλήρσιμα των έργων. Ωστόσο, ένα γνώρισμά τους τα υπονομεύει. Είναι τόσο αφύσιστα κειμήλια και την επεξεργασία τους, που προκαλούν τον φιλότεχνο να τα δει ως καρπό επιδεξιότητας. Η διακοσμητικότητα και η αίσθηση ντιζάν που εκπέμπουν, τα αμφισβητεί. Μοιάζουν έτοιμα να κρεμαστούν δίπλα σε καλοσχεδιασμένα ηλεκτρονικά μηχανήματα. Για να τα αμφισβητήσουν άραγε ή για να τα επιδεικνύσουν; Η απάντηση της ζωγράφου στα ανθρωπολογικά ερωτήματά της είναι αδέ-

ΣΤΗΝ έκθεση των Πολωνών, αντικρίζουμε μια ορθογώνια μεταλλική κατασκευή, πάνω της δύο χέρια ελαφριού και δίπλα το μικρό δοχείο αγιάσματος των καθολικών. Αυτό είναι το ελεγείο του Piotr Kurka (γ. 1958). Ο Zbigniew Tazzycki (γ. 1955) μάς δείχνει μια ορθογώνια επίσης κατασκευή από παλιές σανίδες, και στο κέντρο της λάδια μηχανής. Ο Piotr Kowalski (γ. 1951) μια κοινή καρτέκλα γεμάτη πιστολιές διαφόρων χρωμάτων. Ο Tomasz Psuja (γ. 1956) ένα μεγάλων διαστάσεων κολάζ από

Ατομική έκθεση της Λήδας

Παπακωνσταντίνου και ομαδική
πέντε Πολωνών καλλιτεχνών

αλληπάλληλες φωτοτυπίες και τυπώματα ηλεκτρονικού υπολογιστή, και ο Stefan Fieper (γ. 1952) χαρακτηριστικά με μορφές από τη διακοσμητική πρωτόγονων πολιτισμών.

Τους όρους της ανθρώπινης ύπαρξης φαίνεται να ζητεί ο πρώτος. Θρησκευτικότητα και οικολογικοί υπαινιγμοί. Η ορθογώνια κατασκευή του ζυγιάζει τα νοήματά της με το κολάζ του Βιττόριο Πιολιέρι, του Πιολιέρι και του κολάζ το Ποσούγα. Ο καλλιτέχνης προτείνει να δούμε την ύλη μέσα από τον κρύο αναλυτικό μηχανισμό ενός φωτοτυπικού κι ενός κομπιούτερ. Δεδομένα (data) λοιπόν, όχι προσωπικές σχέσεις με τα πράγματα. Η μοναδικότητα την αλγορίθμων στο ρόλο διατύπωσης της ατομικότητας, που κάποτε είχε το ανθρώπινο ίχνος. Αυτά τα δύο έργα κερδίζουν τις εντυπώσεις. Η πιστολισμένη καρτέκλα του Κοβάλσκι δεν υπερβαίνει τα συστατικά της. Εξακολουθούμε να θυμόμαστε και τον Τζ. Πόλοκ και τον Λ. Σαμαρά. Ανάλογες οι επιφυλάξεις και για τα υπόλοιπα.

Κάτι ωστόσο κοινό, και στους πέντε, είναι μια αγνότητα στην ερευνητική διάθεση. Το εθισμένο στα διεθνή εικαστικά προϊόντα δλέμμα μας, διαπιστώνει στους Πολωνούς εκθέτες μια αγωνία και ένα στοχασμό άλλων καιρών. Παραλήπτης των νοημάτων τους φαίνεται να είναι ο εαυτός τους, όχι ο συλλέκτης ή ο τεχνοκριτικός. Τα έργα είναι εσωστρεφή. Μέσα στο σύγχρονο κόσμο, αλλά και από ένα δορυφορικό σημείο θέασης.